

Høringsnotat

Sivilavdelingen

Dato: 16.09.2024

Saksnr: 24/5721

Høringsfrist: 13.12.2024

Forslag til endringer i vergemålsloven og vergemålsforskriften – ny modell for godtgjøring til verger mv.

Innhold

1	BAKGRUNN OG HOVEDINNHOOLD	2
2	FORSLAG TIL ENDRINGER I VERGEMÅLSLOVEN	2
2.1	FORSLAG TIL ENDRINGER I VERGEMÅLSLOVEN § 30 – GODTGJØRING TIL VERGEN	2
2.1.1	<i>Gjeldende rett</i>	2
2.1.2	<i>Departementets vurdering.....</i>	3
2.1.3	<i>Forslag til endring</i>	4
2.2	FORSLAG TIL ENDRING I VERGEMÅLSLOVEN § 75 – STATSFORVALTERENS KOMPETANSE TIL Å TA IMOT SØKSMÅL OM ENDRING ELLER OPPHEVELSE AV BEGRENSNINGER I RETTSLIG HANDLEEVNE	5
2.2.1	<i>Gjeldende rett</i>	5
2.2.2	<i>Departementets vurdering og forslag til endring.....</i>	5
2.3	MERKNADER TIL DE ENKELTE PARAGRAFER I LOVFORSLAGET	6
3	FORSLAG TIL ENDRINGER I VERGEMÅLSFORSKRIFTEN.....	7
3.1	NY MODELL FOR GODTGJØRING TIL VERGER.....	7
3.1.1	<i>Gjeldende rett</i>	7
3.1.2	<i>Høringen i 2020.....</i>	8
3.1.3	<i>Departementets vurdering.....</i>	8
3.1.4	<i>Forslag til endringer</i>	10
3.2	UNNTAK FRA INNTEKTS- OG FORMUESGRENSEN FOR DEKNING AV VERGENS GODTGJØRING OG UTGIFTER 13	
4	ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER	14
	FORSLAG TIL LOV OM ENDRINGER I VERGEMÅLSLOVEN	16
	FORSLAG TIL FORSKRIFT OM ENDRINGER I VERGEMÅLSFORSKRIFTEN	17

1 Bakgrunn og hovedinnhold

Vergemål har til formål å sørge for rettssikkerhet, selvbestemmelse og ivaretagelse av øvrige rettigheter for personer som vanskelig kan ivareta egne interesser uten bistand. Et alminnelig vergemål skal være en frivillig støtteordning for personer som trenger og ønsker bistand til å håndtere økonomiske eller personlige forhold. Vergens hovedoppgave er å bistå personen han eller hun er verge for, slik at vedkommende får realisert egne ønsker, oppfylt sine rettigheter og kan ivareta sine plikter på lik linje med andre og innenfor de rammer og begrensninger som gjelder for oss alle.

Stortinget har i enstemmig anmodningsvedtak bedt regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av vergemålsordningen og legge frem forslag til lovendringer som styrker og forbedrer den, jf. Vedtak nr. 848 (2020–2021), Innst. 285 S (2020–2021) og Dokument 8:77 S (2020–2021). Arbeidet er godt i gang, og de første lovendringene som følge av gjennomgangen ble vedtatt av Stortinget i endringslov 31. mars 2023 nr. 5, jf. Lovvedtak 44 (2022–2023), Innst. 219 L (2022–2023) og Prop. 141 L (2021–2022), og trådte i kraft 1. april 2023, jf. kongelig resolusjon 31. mars 2023 nr. 445. Formålet med endringene var først og fremst å tydeliggjøre reglene om selvbestemmelse og at et ordinært vergemål er et frivillig støttetiltak, se vergemålsloven § 20 andre ledd om opprettelse av frivillig vergemål og § 33 andre ledd om vergens plikt til å gi støtte i tråd med personen sine ønsker.

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i dette høringsnotatet endringer i bestemmelsene om godtgjøring til verger, jf. vergemålsloven § 30 og vergemålsforskriften §§ 16 og 19. Det foreslås en ny modell for godtgjøring til verger, der dagens ordning med faste satser som knytter seg til hvorvidt oppdraget omfatter økonomiske eller personlige forhold, erstattes med én fast årlig sats for ordinære vergemål og én forhøyet sats for særskilt krevende oppdrag, se punkt 3.1.4.1. Videre foreslås det å heve de faste årlige satsene for godtgjøring, se punkt 3.1.4.2. Det foreslås også en utvidelse av hjemmelen til i forskrift å kunne gjøre unntak fra hovedregelen om at det er personen som har verge som skal dekke godtgjøringen til vergen og vergens nødvendige utgifter, med tilhørende forslag til unntaksbestemmelse i forskriften, se henholdsvis punkt 2.1 og 3.2. I tillegg foreslås en endring i vergemålsloven for å gi statsforvalteren kompetanse til å ta imot søksmål om endring eller opphevelse av begrensninger i rettslig handleevne, se punkt 2.2.

2 Forslag til endringer i vergemålsloven

2.1 Forslag til endringer i vergemålsloven § 30 – godtgjøring til vergen

2.1.1 Gjeldende rett

Vergemålsloven § 30 første ledd regulerer godtgjøring til vergen og dekning av vergens utgifter. Bestemmelsen lyder slik:

«Vergen har krav på godtgjøring for arbeidet som verge og har rett til å få dekket nødvendige utgifter i forbindelse med vergeoppdraget. Er vergen forelder til, barn av eller ektefelle eller samboer til den som er under vergemål, kan det bare gis godtgjøring for arbeidet hvis særlige grunner taler for det. Godtgjøring og utgifter etter første og annet punktum dekkes av den som er under vergemål. Har han eller hun en inntekt og formue

som er lavere enn de grenser som fastsettes av Kongen i forskrift, skal godtgjøringen og utgiftene likevel dekkes av statsforvalteren.»

Hovedregelen er at det er personen som har verge, som dekker godtgjøringen til vergen. Det er imidlertid ikke alle som har økonomi til selv å dekke en slik godtgjøring. Det er derfor slik at statsforvalteren dekker godtgjøringen dersom vergehaver har inntekt og formue under fastsatte grenser, jf. vergemålsloven § 30 første ledd siste punktum. Bestemmelsen skiller ikke mellom voksne personer med verge og mindreårige som får oppnevnt verge.

Beløpsgrensene er fastsatt i vergemålsforskriften § 19. Inntektsgrensen er knyttet til minsteytelsen etter folketrygdloven og justeres på denne måten årlig i tråd med fastsettelsen av grunnbeløpet i folketrygden (G). Formuesgrensen er fastsatt til et nominelt beløp i forskriften. Etter dagens grense skal statsforvalteren dekke godtgjøringen dersom personen som har verge har en formue på 50 000 kroner eller mindre. Er personen som har verge gift eller samboer, er grensen 75 000 kroner. Det er nettoformuen som skal legges til grunn, og det skal normalt ses bort fra formue som består i personens bolig, jf. vergemålsforskriften § 19 tredje ledd.

I vergemålsforskriften § 19 fjerde ledd er statsforvalteren gitt en viss adgang til, når hensynet til personens betalingsevne tilsier det, å beslutte at hele eller deler av godtgjøringen skal dekkes av statsforvalteren, også i tilfeller der statsforvalteren ikke har plikt til å dekke godtgjøringen.

Verge for en mindreårig er den som har foreldreansvar for den mindreårige etter reglene i barneloven, og som er myndig, jf. vergemålsloven § 16. Er den mindreårige uten fungerende verge, skal statsforvalteren oppnevne ny eller midlertidig verge (setteverge). Også når vergen er inhabil, skal det oppnevnes en midlertidig verge etter vergemålsloven § 27, jf. vergemålsloven § 34 andre ledd.

Nærstående verger, herunder foreldre til egne barn, gis som hovedregel ikke godtgjøring for arbeidet som verge, jf. vergemålsloven § 30 første ledd andre punktum. Dersom statsforvalteren oppnevner ny eller midlertidig verge for den mindreårige, har vergen krav på godtgjøring.

2.1.2 Departementets vurdering

Slike nominelle grenser som i vergemålsforskriften § 19, med et fast beløp som avgjør når statsforvalteren skal dekke godtgjøringen og utgiftene til vergen i stedet for personen som har verge, vil i enkelte tilfeller kunne gi uheldige utslag. Dette er det til en viss grad kompensert for i vergemålsforskriften § 19 fjerde ledd, men departementet mener det er behov for en tydeligere hjemmel for i forskrift å kunne gjøre unntak fra inntekts- og formuesgrensene for når statsforvalteren skal dekke godtgjøringen og utgiftene til oppnevnte verger.

Departementet ser at gode grunner kan tale for å gjøre unntak fra hovedregelen om at det er personen som har verge som skal betale for godtgjøringen til vergen, i flere saker enn det er adgang til i dag. Departementet er kjent med flere tilfeller der barn har fått oppnevnt verge, for eksempel fordi begge foreldrene er døde eller fratatt vergeansvaret, og hvor barnet må betale for vergen selv. Dette kan for eksempel gjelde barn i fosterhjem eller annen omsorg under barnevernet. Det vanligste er nok at barnet i slike tilfeller ikke har inntekt eller formue over grensene, og at statsforvalteren dekker kostnadene til vergen. Men i enkelte tilfeller kan barnet ha mottatt erstatning, eksempelvis for vold og overgrep i

hjemmet, enten fra skadevolderen direkte eller gjennom statens ordning for voldserstatning. I andre tilfeller kan barnet motta barnetrygd eller ha fått utbetalt livsforsikring mv. Dersom barnets formue etter slike eller andre utbetalinger overstiger formuesgrensen på 50 000 kroner, og det mottatte beløpet ikke er øremerket formål som er uforenlig med å dekke godtgjøring til en verge, må barnet selv betale for vergen og dekke dennes utgifter i tråd med hovedregelen i vergemålsloven § 30. Det kan stilles spørsmål ved om godtgjøringsreglene er hensiktsmessig utformet for denne og lignende situasjoner.

Barne- og familieetaten i Oslo kommune har i brev 17. oktober 2023 til Barne- og familiedepartementet (Oslo kommunes saksnummer 23/634) tatt til orde for å gi statsforvalteren en snever adgang til «å innvilge dekning av vergeutgifter der det fremstår urimelig at vergehaver skal pålegges å dekke vergeutgiftene sine selv». Etaten mener at formues- og inntektsgrensene i vergemålsforskriften slik de er i dag, sett i sammenheng med at vergemålsmyndigheten i forvaltningspraksis har lagt til grunn at regelverket ikke åpner for rimelighetsbetraktninger, har uakseptable konsekvenser for barn under Oslo kommunes omsorg. Tilsvarende synspunkter ble tatt opp av stortingsrepresentanten Erlend Wiborg i spørsmål nr. 1412 (2021–2022) til skriftlig besvarelse til justis- og beredskapsministeren.

Flere statsforvaltere har pekt på behovet for å kunne gjøre unntak fra hovedregelen om dekning av godtgjøring til vergen etter en rimelighetsvurdering.

Statsforvalteren i Oslo og Viken har i uttalelse til høringsnotat 12. juni 2020 (saksnummer 20/2965) om endringer i vergemålsloven og vergemålsforskriften, argumentert for at staten bør dekke godtgjøring og utgifter til oppnevnte verger for alle mindreårige, og at det i alle fall dersom hovedregelen beholdes bør åpnes for unntak etter en rimelighetsvurdering. Statsforvalteren mener at det må presiseres i forskrift eller retningslinjer fra Statens sivilrettsforvaltning hva som skal til, se høringssvaret punkt 1.3.8. Tilsvarende eller lignende synspunkter ble i samme høring fremført av Statsforvalteren i Nordland, Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Statsforvalteren i Trøndelag, Statsforvalteren i Vestfold og Telemark og Statsforvalteren i Vestland.

Justis- og beredskapsdepartementet utelukker ikke at det også kan være andre typetilfeller der hovedregelen om at personen som har verge skal betale for godtgjøringen til vergen, kan slå særlig uheldig ut. Selv om det som et utgangspunkt må være tilstrekkelig at det kan gjøres unntak av hensyn til personens betalingsevne, kan det være formålstjenlig å åpne for at det i forskrift kan gjøres unntak på grunn av andre særskilte hensyn, for eksempel basert på formuens opprinnelse, personen som har verge sin livssituasjon eller lignende.

2.1.3 Forslag til endring

Departementet foreslår, på bakgrunn av de overordnede vurderingene i punkt 2.1.2, å utvide forskriftshjemmelen i vergemålsloven § 30 andre ledd, slik at det i forskrift kan gjøres unntak fra hovedregelen om at godtgjøring og utgifter til vergen skal dekkes av personen som har verge. Det forutsettes at hjemmelen kun benyttes der hovedregelen åpenbart slår særlig urimelig ut for personer som har fått oppnevnt verge. Et mulig forslag til endring kan være at vergemålsloven § 30 andre ledd skal lyde slik (endring sammenlignet med gjeldende lovtekst i kursiv):

«Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om satser for godtgjøring og utgiftsdekning etter første ledd og kan også fastsette *at statsforvalteren skal dekke godtgjøringen og*

utgiftene til vergen i andre tilfeller enn nevnt i første ledd fjerde punktum og hva som skal anses som særlige grunner etter første ledd annet punktum.»

Departementet foreslår i punkt 3.2 endringer i vergemålsforskriften som gjør unntak fra hovedregelen om hvem som skal betale godtgjøringen og utgiftene til verger for mindreårige personer som har fått oppnevnt verge.

I tillegg foreslår departementet en mindre, språklig endring i bestemmelsens første ledd andre og tredje punktum. Formuleringen «den som er under vergemål» foreslås endret til «den som har verge». Det vises for øvrig til omtale av behov for å modernisere lovens terminologi i Prop. 141 L (2021–2022) punkt 2.4.

2.2 Forslag til endring i vergemålsloven § 75 – statsforvalterens kompetanse til å ta imot søksmål om endring eller opphevelse av begrensninger i rettslig handleevne

2.2.1 Gjeldende rett

Begrensninger i rettslig handleevne besluttes av retten, jf. vergemålsloven § 68 første ledd. Søksmål reises ved stevning til retten, og det følger av vergemålsloven § 69 første ledd at statsforvalteren kan reise sak. Når statsforvalteren har begjært vergemål, har statsforvalteren også kompetanse til å anke rettens avgjørelse, jf. vergemålsloven § 73 første ledd. I disse sakene utøver statsforvalteren partsstillingen på vegne av staten. Sysselmasteren på Svalbard regnes i denne sammenheng som «statsforvalter», jf. vergemålsloven § 4.

Justis- og beredskapsdepartementet har, etter samråd med Statsministerens kontor og Regjeringsadvokaten, fastsatt at statsforvalteren i saker for tingretten og lagmannsretten vurderer om statsforvalteren selv skal prosedere saken eller om det skal benyttes ekstern prosessfullmektig, jf. brev 15. juli 2013 (saksnr. 13/3463). I saker for Høyesterett eller Den europeiske menneskerettighetsdomstolen skal Regjeringsadvokaten tre inn som prosessfullmektig.

Krav om endring av dom om begrensninger i rettslig handleevne, avgjøres ved nytt søksmål, jf. vergemålsloven § 75 fjerde ledd. Ofte er det personen det gjelder som selv reiser sak med krav om endring eller opphevelse av dommen om begrensninger i rettslig handleevne. I disse sakene har ikke statsforvalteren kompetanse til å ta imot søksmål etter vergemålsloven, og det er derfor staten v/Justis- og beredskapsdepartementet som er rett saksøkt og formelt utøver partsstillingen, jf. tvisteloven § 2-5 og domstolloven § 191. I praksis forkynnes stevningene i slike saker oftest for statsforvalteren, som orienterer Statens sivilrettsforvaltning og som igjen ber Justis- og beredskapsdepartementet om å ta stilling til hvordan saken skal håndteres, som rett saksøkt. Som hovedregel gir departementet statsforvalteren fullmakt til å håndtere saken på vegne av staten.

2.2.2 Departementets vurdering og forslag til endring

Søksmål om endring eller opphevelse av dom om begrensninger i rettslig handleevne, jf. vergemålsloven § 75 fjerde ledd, skiller seg ikke vesentlig fra de type saker som statsforvalteren utøver partsstillingen i, jf. vergemålsloven §§ 68 og 69. På samme måte som når det er statsforvalteren som har fremmet en sak om begrensninger i rettslig handleevne, er det ved spørsmål om å endre eller oppheve en dom om begrensninger i rettslig handleevne, statsforvalteren som har den

nødvendige kjennskapen og kunnskapen til å håndtere saken på vegne av staten. I den forbindelse vises det til at statsforvalteren også i tilfeller der det foreligger dom om begrensninger i rettslig handleevne, er gitt en viss kompetanse til å oppheve disse begrensningene, jf. vergemålsloven § 63 annet ledd annet punktum. Begrunnelsen for bestemmelsen er at regelen kan spare domstolene for arbeid og forenkle beslutningsprosessen i de helt klare sakene, jf. Ot.prp. nr. 110 (2008–2009), punkt 13 merknaden til § 63. Vilkårene er at statsforvalteren «finder det ubetenkelig» og at «den eller de som har brakt saken om vergemål inn for retten, ikke motsetter seg det». Kompetansen er med andre ord forbeholdt de helt klare tilfellene og der saksøker aksepterer forvaltningsbehandling. Bestemmelsen omfatter bare det å oppheve vergemålet eller begrensningene i den rettslige handleevnen. Den gir ikke adgang til å endre eller redusere begrensningene.

At departementet skal delegere til statsforvalteren i den enkelte sak å ivareta statens interesser, er en lite effektiv konsekvens av at statsforvalteren mangler formell kompetanse til å ta imot søksmål og utøve partsstillingen. Departementet foreslår derfor en endring i vergemålsloven § 75 fjerde ledd, som slår fast at søksmål med krav om endring eller opphevelse av dom om begrensninger i rettslig handleevne, reises mot staten ved statsforvalteren. Mot en slik delegering kan innvendes at departementet har behov for kunnskap om aktuelle saker, blant annet for å kunne vurdere hvordan statens interesser på best mulig vis kan ivaretas og fange opp saker som reiser prinsipielle spørsmål mv. Slik departementet ser det, kan det imidlertid iverksettes tiltak og mekanismer for å fange opp slike saker. Det følger allerede av hovedinstruksen til Statens sivilrettsforvaltning at dersom den utøver partsstilling i en sak eller har fått delegert myndighet til å håndtere en sak som reiser prinsipielle spørsmål, eller det på grunn av andre særlige grunner er behov for at saken forelegges departementet, så skal Statens sivilrettsforvaltning sørge for slik foreleggelse. Departementet har dessuten gjennom den generelle instruksjonsmyndigheten kompetanse til å styre statens prosess-standpunkt i alle saker. Det forutsettes at det gis slike nærmere retningslinjer og rutinebeskrivelser i styringsdialogen mellom departementet og Statens sivilrettsforvaltning og mellom Statens sivilrettsforvaltning og statsforvalterne.

2.3 Merknader til de enkelte paragrafer i lovforslaget

Til § 30

Endringene i *første ledd* har til formål å bidra til avviklingen av begrepet «under vergemål». Det vises for øvrig til omtale av behov for å modernisere lovens terminologi i Prop. 141 L (2021–2022) punkt 2.4.

Endringen i *andre ledd* innebærer en utvidelse av forskriftshjemmelen, slik at det i forskrift kan gjøres flere unntak fra hovedregelen om at det er personen som har verge som betaler godtgjøringen og utgiftene til vergen, enn det som følger av første ledd. Det forutsettes at forskriftshjemmelen kun benyttes der hovedregelen åpenbart slår særlig urimelig ut for personer som har fått oppnevnt verge.

Til § 75

Endringene i *fjerde ledd* har til formål å gi statsforvalteren formell kompetanse til å ta imot søksmål om endring eller opphevelse av begrensninger i rettslig handleevne. Bestemmelsen gjør unntak fra hovedregelen om stedfortreder i saker der staten er saksøkt, jf. tvisteloven § 2-5, jf. domstolloven § 191 tredje ledd.

3 Forslag til endringer i vergemålsforskriften

3.1 Ny modell for godtgjøring til verger

3.1.1 Gjeldende rett

Vergemålsloven § 30 første ledd regulerer godtgjøring til vergen og dekning av vergens utgifter. Bestemmelsen er omtalt i punkt 2.1.1 over. Nærmere regler om godtgjøringen og utgiftsdekningen er gitt i vergemålsforskriften §§ 16 til 19, jf., vergemålsloven § 30 andre ledd.

Hovedregelen er at arbeidet som verge skal godtgjøres med faste, årlige satser, jf. vergemålsforskriften § 16 første til tredje ledd. Satsen avhenger for det første av om oppdraget omfatter økonomiske eller personlige forhold, eller en kombinasjon av de to. Satsen avhenger for det andre av om vergen er såkalt «alminnelig verge» eller «fast verge». Alminnelige verger er frivillige som tar på seg oppdrag først og fremst ut ifra et ønske om å gjøre en samfunnsnyttig innsats. Ofte kjenner de alminnelige vergene personen som de oppnevnes som verge for, fra før. Det kan for eksempel være en nabo, tidligere kollega eller en person i nærområdet der personen bor. De faste vergene er engasjert av statsforvalterne på langvarig basis, jf. vergemålsloven § 26. Enkelte faste verger har særskilt kompetanse som kan være nyttig for utøvelsen av oppdrag, og noen av de faste vergene har vergevirksomhet som heltidsarbeid. Alminnelige verger mottar en fast årlig sats på 2 000 kroner for vergemål som omfatter personlig forhold, 3 500 kroner for vergemål som omfatter økonomiske forhold og 4 000 kroner for vergemål som omfatter både personlige og økonomiske forhold. De tilsvarende satsene for faste verger er henholdsvis 4 500, 7 500 og 10 000 kroner. Nærstående verger, det vil si verger som er forelder til, barn av eller ektefelle eller samboer til personen som har verge, kan bare gis godtgjøring «hvis særlige grunner taler for det», jf. vergemålsloven § 30 første ledd andre punktum. Ved vurderingen av om det foreligger «særlige grunner», skal det legges vekt på omfanget og varigheten av vergemålet, jf. vergemålsforskriften § 17 andre ledd, jf. vergemålsloven § 30 andre ledd.

Dersom omfanget av vergeoppdraget tilsier det, kan det unntaksvis gis godtgjøring time for time, jf. vergemålsforskriften § 16 fjerde ledd. Alminnelige verger kan godtgjøres med en timesats på inntil 200 kroner, mens faste verger kan godtgjøres med en timesats på inntil 400 kroner. Vergen må godtgjøre at en fast årlig sats ikke gir en rimelig dekning, og vergen må også dokumentere timeforbruk for vergearbeidet. Statsforvalteren bør sette en grense for hvor mange timer som kan brukes til oppdraget i hvert enkelt tilfelle, jf. vergemålsforskriften § 16 fjerde ledd siste punktum.

Det er videre gitt en egen bestemmelse om at advokater som oppnevnes som verge, lønnes etter den offentlige salærsats, jf. forskrift 3. desember 1997 nr. 1441 om salær fra det offentlige til advokater m.v. § 2, jf. vergemålsforskriften § 16 fjerde ledd andre punktum. Den offentlige salærsatsen gjeldende fra 1. januar 2024 tilsvarer 1 215 kroner, jf. Justis- og beredskapsdepartementets rundskriv G-06/2023 romertall I punkt 1. Advokater skal godtgjøres etter den offentlige salærsatsen bare dersom oppdraget krever juridisk kompetanse. I andre tilfeller godtgjøres advokater som er oppnevnt som verger etter satsene for alminnelige eller faste verger, avhengig av oppnevningen, jf. blant annet HR-2020-2478-A.

Godtgjøringen og nødvendige utgifter skal som hovedregel dekkes av personen som har verge, jf. vergemålsloven § 30 første ledd tredje punktum. Dersom personen som har verge har inntekt og formue som er lavere enn fastsatte grenser, skal godtgjøringen og utgiftene likevel dekkes av statsforvalteren, jf. vergemålsloven § 30 første ledd fjerde punktum. Se nærmere i punkt 2.1.1 over.

3.1.2 Høringen i 2020

I høringsnotat 12. juni 2020 (saksnummer 20/2965) foreslo departementet endringer i vergemålsloven og vergemålsforskriften. Forslagene gjaldt i hovedsak endringer i reglene om godtgjøring til verger. Det ble foreslått å innføre en egen sats for tilleggsgodtgjøring for arbeidet som må gjøres ved oppstarten av et vergeoppdrag (høringsnotatet punkt 3.2), å innføre en ny høyere fast sats som unntaksvis kan benyttes i stedet for de alminnelige faste satsene (punkt 4.2), å snevre inn adgangen til å godtgjøre vergen time for time (punkt 5.2), og det ble foreslått å innskrenke adgangen til å godtgjøre advokater som er oppnevnt som verge med offentlig salærsats (punkt 6.2).

Det er redegjort noe mer utfyllende om enkelte av forslagene fra høringen i 2020 i forbindelse med vurderingene og forslagene nedenfor. Der det er relevant eller uttalelsene har overføringsverdi til forslagene i notatet her, er det også redegjort kort for høringsinstansenes syn i forbindelse med forslagene nedenfor. For øvrig vises det til regjeringen.no/id2706366 der høringsnotatet og -uttalelsene kan leses i sin helhet.

3.1.3 Departementets vurdering

På bakgrunn av høringen, høringsssvarene og den utviklingen som har vært på vergemålsområdet i tiden etter at forslagene ble hørt, vurderer departementet at det er behov for å vurdere andre forslag til endringer i godtgjøringsreglene.

Det er flere grunner til at departementet mener det er behov for å gjøre endringer i dagens modell for godtgjøring til verger. For det første mener departementet at det bør gjøres forenklinger i godtgjøringsmodellen for å sikre likere praksis mellom statsforvalterne. Analyser som er foretatt av departementet viser at statsforvalterne innvilger de faste satsene i svært ulik utstrekning, og at noen statsforvaltere i svært stor grad innvilger timegodtgjøring, mens andre praktiserer unntaket om timegodtgjøring svært restriktivt. Blant klagesakene som avgjøres av Statens sivilrettsforvaltning, utgjør klager som knytter seg til godtgjøring til vergen, en relativt høy andel (24 prosent i 2022, 41 prosent i 2021 og 33 prosent i 2020). De aller fleste klagesaker gjelder tilfeller der vergen godtgjøres time for time og vergemålsmyndigheten har avkortet vergens krav. Sett opp mot prinsippet om rettslikhet og likebehandling, mener departementet at godtgjøringsmodellen bør være så standardisert og enkel som mulig. Dette vil også bidra til at godtgjøringen er forutsigbar for både personen som har fått oppnevnt verge og vergen.

For det andre mener departementet at det ikke lenger er hensiktsmessig at modellen har som premisse at det ytes forskjellige satser for oppdrag som omfatter henholdsvis økonomiske og personlige forhold. Dette skillet gir uttrykk for en antakelse om at oppdrag som omfatter økonomiske forhold, generelt sett er mer tidkrevende enn oppdrag som bare omfatter personlige forhold. Flere brukere av vergemålsordningen, herunder verger, statsforvaltere og Statens sivilrettsforvaltning, har gitt uttrykk for at det ikke kan oppstilles en så kategorisk

sammenheng mellom arbeidsmengde og oppdragstype. Et vergemål der vergen har som mandat å bistå personen i ivaretagelsen av personlige interesser, kan være like arbeidskrevende som et vergemål der mandatet kun knytter seg til ivaretagelse av økonomiske interesser. Denne forskjellen i kompensasjonen, som er ment å reflektere forskjeller i arbeidsmengde, oppleves i dag som mindre hensiktsmessig.

I tillegg til dette kommer at statsforvalterne ved flere anledninger har pekt på at det er vanskelig å ta stilling til spørsmålet om et vergemål bare omfatter personlige forhold, økonomiske forhold eller begge deler, i godtgjøringsammenheng. Et regelverk og en godtgjøringsmodell som krever betydelig utøvelse av skjønn, fører naturlig nok til at statsforvalterne praktiserer godtgjøringsregelverket relativt ulikt. Som nevnt over, bekreftes dette av analyser som er foretatt av departementet.

Et viktig tiltak hva gjelder individtilpasning av vergemål, har vært FUFINN Vergemål-prosjektet til Statens sivilrettsforvaltning. Målsettingen med prosjektet har vært å lage vergesfullmakter som kan lagres, deles og brukes digitalt gjennom sentrale fullmaktløsninger for innbyggere. De nye vergesfullmaktene er tilpasset den enkelte personens behov ved at de angir de konkrete tjenestene personen trenger og ønsker bistand til. De digitale vergesfullmaktene kan effektivt endres og trekkes tilbake og styrker dermed rettssikkerheten til personen som har fått oppnevnt verge. Prosjektet ble ferdigstilt våren 2023 og har resultert i at over 90 prosent av alle voksne personer som har oppnevnt verge, har fått mer individtilpassede vergemål. Med de nye og digitale vergesfullmaktene, har mandatet til vergen blitt langt mer detaljert, og nesten alle inneholder tjenester innenfor både økonomiske og personlige forhold. Dette bidrar til at det tradisjonelle skillet mellom vergesoppdrag som omfatter enten økonomiske eller personlige forhold, fremstår lite hensiktsmessig og mindre i tråd med forpliktelsene til individtilpassing. Fra 1. november 2023 sender vergemålsmyndigheten de digitale vergesfullmaktene til folkeregisteret for registrering. Folkeregisteret deler fullmaktene videre med virksomheter som har rett til innsyn i taushetsbelagt informasjon fra folkeregisteret.

For det tredje mener departementet at dagens modell for godtgjøring til verger ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til særlig arbeidskrevende vergesoppdrag. Både statsforvaltere og verger har pekt på utfordringer som følge av fravær av en egen fast sats for slike oppdrag. Det pekes spesielt på at det kan være vanskelig å få verger til å påta seg særskilt krevende oppdrag, primært fordi kompensasjonen vurderes som særlig lav sett opp mot arbeidsbyrden. Dette har blant annet ført til ulik praktisering av unntaksregelen om timegodtgjøring, jf. omtalen av hensynet til likebehandling over.

For det fjerde konstaterer departementet at de faste satsene for godtgjøring til verger har blitt nominelt videreført siden vergemålsreformen trådte i kraft 1. juli 2013. Det generelle prisnivået (når en tar utgangspunkt i konsumprisindeksen) fra 2013 til 2023 har økt med om lag 37 prosent. I den samme perioden har grunnbeløpet i folketrygden økt med om lag 32 prosent. Mangelen på justering av de faste satsene for godtgjøring til verger har vært gjenstand for kritikk gjennom flere år, særlig fra organiserte faste verger. At satsene ikke har blitt justert på mange år, kan også medvirke til at det blir vanskeligere å rekruttere og beholde gode verger. I ytterste konsekvens kan rekrutteringsutfordringer medføre mangel på kompetente verger, slik at det blir utfordrende for statsforvalterne å organisere en vergesberedskapsordning, jf. vergemålsforskriften § 4. Dette vil særlig ramme

sårbare individer som er avhengige av at det oppnevnes verge omgående, for eksempel i forbindelse med pågående straffesaker.

En forenklet modell for godtgjøring til verger bør, slik departementet vurderer det, ha færre typer satser enn dagens modell. For å sikre tilstrekkelig tilgang på verger også i årene som kommer, bør satsene generelt sett løftes til et noe høyere nivå enn dagens. Det er videre et mål å legge til rette for likere praktisering av godtgjøringsreglene statsforvalterne imellom og å sikre forutberegnelighet om godtgjøringsspørsmålene både for personen som har fått oppnevnt verge (og som er den som i hovedregelen betaler for oppdraget) og vergene.

3.1.4 Forslag til endringer

3.1.4.1 Forslag om å oppheve skillet mellom økonomiske og personlige forhold og innføre én ordinær og én forhøyet årlig sats

På bakgrunn av de overordnede vurderingene i punkt 3.1.3 foreslår departementet å oppheve dagens skille mellom oppdrag som omhandler henholdsvis økonomiske og personlige forhold. I stedet foreslår departementet at det innføres én fast årlig sats for godtgjøring til vergen i ordinære vergemål og én forhøyet fast årlig sats for vergemål der oppdraget er særskilt krevende. Departementet foreslår å beholde dagens skille mellom alminnelig og faste verger.

I forbindelse med høringen i 2020 uttalte flere statsforvaltere at de synes det er vanskelig å ta stilling til om et vergemål omfatter økonomiske eller personlige forhold, eller begge deler. Selv om dette skillet skulle opphøre, må det etter departementets forslag fortsatt gjøres en konkret vurdering av hvilke oppdrag som er særskilt krevende og derfor skal godtgjøres etter den forhøyede satsen. Av hensyn til prinsippet om likebehandling, kan det være behov for mer konkrete retningslinjer eller veiledning om hva som skal til for å få forhøyet sats.

Autismeforeningen i Norge foreslo i høringsuttalelsen til høringsnotat 12. juni 2020 at det bør innføres et kriteriebasert system for innvilgelse av en ny høyere sats, som er basert på omfanget av behov som personen vergen skal oppnevnes for har. Dette er imidlertid, slik departementet foreløpig ser det, ikke egnet til detaljregulering i forskriften, men bør vurderes og eventuelt følges opp av Statens sivilrettsforvaltning i rollen som sentral vergemålsmyndighet.

Forslaget om en forhøyet sats for særskilt krevende vergeoppdrag har likhetstrekk med forslaget i høringsnotatet 12. juni 2020 punkt 4.2 om å innføre en ny høyere fast sats som unntaksvis kan benyttes i stedet for de alminnelige faste satsene som nå følger av vergemålsforskriften § 16 første til tredje ledd. Departementet har ved utformingen av det nye forslaget derfor sett hen til relevante uttalelser fra høringen i 2020. Statsforvalteren i Agder, Statsforvalteren i Møre og Romsdal, Statsforvalteren i Rogaland, Statens sivilrettsforvaltning og Carl Christian Ribe – Servex BPM AS (fast verge) var positive til forslaget om å innføre en ny høyere fast sats som unntaksvis kan benyttes i stedet for de alminnelige faste satsene. Statsforvalteren i Møre og Romsdal uttalte at en forhøyet sats kan fungere som et alternativ til timegodtgjøring for faste verger, når det kan sannsynliggjøres at oppdraget er vesentlig mer arbeidskrevende enn et ordinært oppdrag. Flertallet av høringsinstansene var imidlertid negative til forslaget. Blant disse var Statsforvalteren i Innlandet, Statsforvalteren i Trøndelag, Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, Statsforvalteren i Vestland, Advokatforeningen, Jenson retts hjelp og Profesjonelle Vergers Interesseorganisasjon. Statsforvalteren i

Vestland med flere var usikre på om denne ordningen ville føre til at de ønskede formålene oppnås, og de stilte spørsmål om forslaget ville føre til effektivisering og mindre byråkrati som forutsatt. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark og Advokatforeningen fremhevet bekymring med hensyn til det å rekruttere og beholde verger. Profesjonelle Vergers Interesseorganisasjon syntes ikke at forslagene i høringsnotatet ivaretok vergene i tilstrekkelig grad og pekte på at embetene ikke vil spare tid på å godkjenne godtgjøringsvedtak dersom det innføres en forhøyet sats, men at det faktisk ville gå med mer tid til saksbehandling ved en slik ordning.

Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Oslo og Viken støttet målet om å redusere vergenes og statsforvalternes arbeidsmengde, øke forutsigbarheten og legge til rette for vergearbeid, men kunne ikke se at forslaget om den høyere satsen ville føre til redusert arbeid. Statsforvalteren i Oslo og Viken mente at et bedre alternativ ville være å øke den ordinære, faste årlige satsen tilstrekkelig til at flere oppdrag enn i dag anses tilstrekkelig godtgjort med ordinær, fast sats. Statsforvalteren i Troms og Finnmark mente det burde vært nærmere vurdert om man kunne ha et stykkprissystem for i hvert fall noen vanlige og store oppgaver, og de etterspurte retningslinjer for hvilken dokumentasjon som skulle kreves, ettersom det er viktig med lik praksis på dette punktet.

Den høyere satsen som departementet foreslo, var ment for tilfeller der vergen i en periode hadde vesentlig høyere arbeidsbyrde i oppdraget, sammenlignet med tilsvarende oppdrag. Formålet med forslaget var å redusere antallet saker det det gis godtgjøring time for time. Etter departementet sin vurdering ville forslaget også bidra til å sikre forutberegnelighet for involverte, sikre en mer effektiv saksbehandling og likere praksis mellom statsforvalterne. De samme hensynene ligger bak det nye forslaget i notatet her om å innføre en forhøyet årlig sats for særskilt krevende vergeoppdrag.

I høringsnotatet 12. juni 2020 foreslo departementet at den nye høyere satsen kun skulle tilkjennes etter søknad og fremover i tid, og helst for en avgrenset periode. Flere av høringsinstansene hadde innvendinger mot forslaget og mente at det også burde være mulig å søke om en høyere sats etter at vergen er i gang med oppdrag og for allerede nedlagt arbeid.

Departementet foreslår en annen innretning i forslaget her når det gjelder spørsmålet om når vurderingen av om det skal innvilges en forhøyet sats for særskilt krevende oppdrag, skal skje. Både statsforvalteren og vergen bør kunne ta initiativ til å endre fra den ordinære satsen til den forhøyede satsen eller fra den forhøyede satsen til den ordinære satsen. Departementet antar at det som oftest vil være vergen som henvender seg til statsforvalteren med ønske om forhøyet sats. Statsforvalteren må da avgjøre om vergeoppdraget er særskilt krevende eller ikke. Dette kan være avklart allerede på tidspunktet for vergeoppnevningen, men det kan også avdekkes et behov underveis i vergemålet. Det er ikke anledning til å innvilge den forhøyede satsen dersom vilkårene ikke er til stede. Etter departementets forslag er det også tenkt at endringen i godtgjøringen skal gjelde fra det tidspunkt statsforvalteren treffer sin beslutning, det vil si at det ikke kan innvilges forhøyet sats for arbeid som allerede er nedlagt bakover i tid. Dersom oppdraget går fra å være ordinært til krevende eller motsatt i løpet av perioden for den faste satsen, antar departementet at det vil være en god løsning at godtgjøringen fordeles forholdsmessig.

Departementet ser heller ikke behov for at statsforvalteren skal være nødt til å tidsbegrense innvilgelsen av forhøyet sats. En rekke vergeoppdrag vil være krevende over lang tid og det kan være krevende å få tilstrekkelig oversikt over alle utfordringer og problemstillinger som kan oppstå i forkant og i forbindelse med innvilgelsen av forhøyet sats. Det er imidlertid ingenting i veien for at statsforvalteren, der det vurderes hensiktsmessig, setter en tidsbegrensning med hensyn til perioden vergen skal kunne heve forhøyet sats som godtgjøring. Dette vil typisk være aktuelt der det er avklart at oppdraget vil være særlig krevende over tid, men statsforvalteren ønsker å gjøre en ny vurdering for eksempel etter en treårsperiode. En slik tidsbegrensning er uansett ikke til hinder for at spørsmålet vurderes på nytt i løpet av perioden.

3.1.4.2 *Forslag om å heve de faste årlige satsene*

Det er som nevnt et mål å beholde eksisterende og rekruttere nye gode og kompetente verger. Departementet foreslår derfor at de nye faste årlige satsene for godtgjøring til verger legges på et noe høyere nivå enn dagens satser. I om lag halvparten av alle vergemål der vergen mottar godtgjøring for oppdraget, er det personen som har verge som betaler for vergen og dekker vergens nødvendige utgifter. Det er derfor viktig av hensyn til personene det gjelder, å holde godtgjøringen på et rimelig nivå. Dette hensynet må holdes opp mot hensynet til en tilfredsstillende kompensasjon for vergen. Departementet legger vekt på at den privatøkonomiske belastningen for personen som har verge, ikke skal være for stor. Dette hensynet ble også trukket frem av daværende Statsforvalteren i Møre og Romsdal, Statsforvalteren i Nordland, Statens sivilrettsforvaltning og Norsk forbund for utviklingshemmede under høringen i 2020. Norsk forbund for utviklingshemmede uttalte at det er vanskelig å være positive til å påføre vergehavere en ekstra kostnad, ettersom medlemmene til forbundet ofte har stram økonomi.

Departementet foreslår at alminnelige verger skal motta en fast årlig sats på 5 000 kroner for ordinære vergemål og 7 500 kroner for særskilt krevende oppdrag, mens faste verger skal motta en fast årlig sats på 10 000 kroner for ordinære vergemål og 15 000 kroner for særskilt krevende oppdrag.

Det foreslås ingen endring for nærstående verger. Nærstående verger kan, dersom det foreligger «særlige grunner», godtgjøres som alminnelig verge, jf. vergemålsforskriften § 17 andre ledd, jf. vergemålsloven § 30 andre ledd. Det foreslås heller ingen endring i regelen om at det unntaksvis kan gis godtgjøring time for time, jf. vergemålsforskriften § 16 fjerde ledd.

Departementet har vurdert en alternativ innretning, der særskilt krevende oppdrag kan kompenseres med økt bruk av timegodtgjøring. En slik løsning vil gi merarbeid for verger som må søke om og dokumentere både hvorfor oppdraget er særskilt krevende og hvilke timer som har vært nødvendige, slik timegodtgjøring praktiseres i dag, og for statsforvalterne som konkret må vurdere søknadene. Det er grunn til å tro at dette også vil generere et høyere antall klagesaker, enn en ny modell for faste årlige satser.

Departementet er kjent med at både statsforvaltere og sammenslutninger av verger mv. har argumentert for at godtgjøringen til verger bør justeres årlig i tråd med den alminnelig lønns- og prisutviklingen i samfunnet. Mange høringsinstanser uttalte i høringen i 2020, se nærmere i punkt 3.1.2 over, at godtgjøringen bør

knyttet til grunnbeløpet i folketrygden eller lignende reguleringsmekanismer. Departementet har forståelse for disse argumentene og forventningene om at godtgjøringen skal være gjenstand for en viss utvikling. Departementet tar derfor sikte på å justere godtgjøringen årlig i tråd med prisjusteringen av posten på statsbudsjettet.

3.2 Unntak fra inntekts- og formuesgrensen for dekning av vergens godtgjøring og utgifter

Departementet har i punkt 2.1.3 over foreslått å utvide hjemmelen for i forskrift å kunne gjøre unntak fra hovedregelen om at det er personen som har verge som dekker godtgjøringen til vergen.

Departementet mener det kan være gode grunner til å vurdere barns plikt til å betale for egen verge annerledes enn voksne. En vesentlig forskjell fra ordinære vergemål for voksne, er at mindreårige ikke samtykker til opprettelsen av vergemålet. Dersom barnet er uten fungerende verge, skal det oppnevnes ny eller midlertidig verge, jf. vergemålsloven § 16. Barn har som utgangspunkt heller ikke selv anledning til å bestemme om midler de eier, skal tas til forvaltning av statsforvalteren eller ikke, jf. vergemålsloven § 48. Dersom formuen overstiger grensen på to ganger grunnbeløpet i folketrygden, skal midlene tas til forvaltning av statsforvalteren med mindre særlige grunner tilsier det og statsforvalteren av den grunn unnlater å ta midlene til forvaltning, jf. vergemålsloven § 49 første ledd og vergemålsforskriften § 26. Unntak fra statsforvalterens forvaltning gjelder også der en giver eller arvelater gjennom testament eller gavedisposisjon har bestemt alternativ forvaltning, jf. vergemålsloven § 95.

I de aller fleste tilfeller der den mindreårige må dekke utgiftene til verge selv, skyldes det at formuen overstiger beløpsgrensen på 50 000 kroner. Som nevnt i punkt 2.1.2 og 2.1.3 over, skriver denne formuen seg i mange tilfeller fra erstatning eller lignende, for eksempel voldserstatning eller erstatning for tap av forsørger mv. Når barnet samtidig ikke har inntekt, hvilket er tilfelle i de aller fleste saker, og begrensede muligheter for å plassere formuen på en måte som gir avkastning som bidrar til å øke formuen (kontante midler skal som hovedregel plasseres som bankinnskudd på individuelle konti i bank, jf. vergemålsloven § 51 første ledd), innebærer dette at betalingsplikten for egen verge er med på å redusere formuen år for år.

På denne bakgrunn, og forutsatt en endring som foreslått i vergemålsloven § 30, foreslår departementet en endring i vergemålsforskriften § 19 som åpner for unntak fra betalingsplikten for mindreårige personer som har fått oppnevnt verge. Departementet foreslår at unntaket skal brukes der det vil være urimelig at den mindreårige selv må bære kostnadene til godtgjøring og dekning av utgifter for vergen. Hva som er urimelig, må bero på en konkret helhetsvurdering som statsforvalteren må gjøre. Departementet forutsetter at Statens sivilrettsforvaltning vurderer om det er behov for å gi retningslinjer for statsforvalterens skjønn. For oversiktens skyld og for å bidra til et tilgjengelig og forutsigbart regelverk for brukerne av vergemålsordningen, foreslås det i tillegg noen redaksjonelle endringer i bestemmelsen. Det foreslås for det første å liste opp unntakene fra betalingsplikten i listeform. Det foreslås for det andre at reguleringen av statsforvalterens adgang til å motregne eventuelt beløp som er forskuttert for å dekke godtgjøringen til vergen, skilles ut og blir nytt femte ledd i bestemmelsen.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget om å utvide forskriftshjemmelen i vergemålsloven § 30 andre ledd, slik at det i forskrift kan gjøres unntak fra hovedregelen om at godtgjøring og utgifter til vergen skal dekkes av personen som har verge, jf. punkt 2.1.3, har i seg selv ikke vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser. Se nedenfor om konsekvenser av den foreslåtte unntaksbestemmelsen i vergemålsforskriften § 19.

Forslaget om å endre vergemålsloven § 75 fjerde ledd, slik at det slås fast at søksmål med krav om endring eller opphevelse av dom om begrensninger i rettslig handleevne skal reises mot staten ved statsforvalteren, vil ikke medføre vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser. Håndteringen av slike søksmål vil imidlertid bli noe mer effektive, ved at statsforvalteren kan håndtere saken umiddelbart uten først å innhente fullmakt fra departementet via Statens sivilrettsforvaltning.

Forslaget til en ny modell for godtgjøring til verger har økonomiske og administrative konsekvenser. Modellen legger til rette for likere behandling av verger og vergehavere, en sterkere sammenheng mellom godtgjøring og arbeidsmengden til verger samt mindre byråkrati og likere praksis mellom statsforvalterne. Godtgjøringssetningene som foreslås er høyere enn gjeldende satser. Dette vil gjøre det lettere å rekruttere nye og beholde eksisterende verger.

Analyser av dagens praksis viser at statsforvalterne innvilger de faste satsene i svært ulik utstrekning. Noen statsforvaltere bruker i stor grad unntaksadgangen til å innvilge timegodtgjøring, mens andre praktiserer timegodtgjøring restriktivt. Departementet antar at dette i en del tilfeller kan ha sammenheng med at både statsforvaltere og verger har pekt på utfordringer som følge av fravær av en egen fast sats for særskilt krevende oppdrag. Det kan også ha en sammenheng med at de faste satsene står uendret siden vergemålsreformen trådte i kraft. Ved å innføre en høyere fast sats for særskilt krevende oppdrag, forventer departementet at bruken av timegodtgjøring vil reduseres noe. Dette antas isolert sett å gi en viss innsparing.

Forslaget om å heve de faste årlige satsene for godtgjøring til verger vil ha økonomiske konsekvenser. Rundt 55 000 personer i Norge har registrert en løpende sak hos statsforvalteren der det er oppnevnt verge. Om lag 42 000 av disse er voksne. Av dem har om lag 17 000 en nærstående verge. Med «nærstående verger» menes barn av, foreldre til, ektefelle eller samboer til personen som han eller hun er verge for. Nærstående verger har bare krav på godtgjøring i særlige tilfeller. I praksis innvilges svært sjelden godtgjøring til nærstående verger. Om lag 8 000 personer har alminnelig verge. Dette er typisk personer som har en relasjon til den de er verge for, som søsken, andre slektninger eller venner.

Av de om lag 25 000 voksne som har som har alminnelig eller fast verge, anslås det at statsforvalteren dekker godtgjøringen i om lag halvparten av sakene. I de øvrige tilfellene er det personen selv som dekker godtgjøringen til vergen med egne midler. For disse vil forslaget om å heve de faste årlige satsene innebære en økning i årlige kostnader.

Fra og med 1. januar 2024 belaster statsforvalteren utgifter til godtgjøring til verger budsjettkapittel 473 Statens sivilrettsforvaltning, ny post 21 Spesielle driftsutgifter, jf. Prop. 1 S (2023–2024) under Justis- og beredskapsdepartementet. Merutgiftene som følge av forslaget om en enkeltstående, nominell økning av nye

faste satser for henholdsvis ordinære og særskilt krevende oppdrag, er samlet anslått til 14,5 mill. kroner i 2024. Videre er det lagt til grunn at satsen for særskilt krevende oppdrag vil bli innvilget i ett av fem oppdrag, og at terskelen for når statsforvalteren dekker godtgjøringen, forblir som i dag. Merutgiftene dekkes innenfor Justis- og beredskapsdepartementets rammer.

For alminnelige verger kan forslaget til ny godtgjøringsmodell ha en skattemessig betydning. Godtgjøring til vergen er skattepliktig som lønn når vergeoppdraget ikke er utført som ledd i næringsvirksomhet, jf. skatteloven § 5-10. Godtgjøring som ikke overstiger 6 000 kroner i løpet av et inntektsår, skal imidlertid ikke innrapporteres, jf. skatteforvaltningsforskriften § 7-2-1 første ledd, og er derfor skattefri etter skatteloven § 5-15 første ledd bokstav i. Beløpsgrensen gjelder uavhengig av om godtgjøringen dekkes av personen som har verge selv eller av statsforvalteren. Har vergen flere vergeoppdrag som dekkes av den samme statsforvalteren, gjelder beløpsgrensen for den samlede godtgjøringen fra denne statsforvalteren. Hvis godtgjøringen er høyere enn beløpsgrensen, er hele beløpet skattepliktig som lønn. For faste verger og når vergeoppdraget må regnes som utført som ledd i næringsvirksomhet, jf. skatteloven § 5-30, gjelder ingen nedre beløpsgrense for skatteplikt. Forslaget i punkt 3.1.4.2 om en forhøyet sats på 7 500 kroner til alminnelige verger for oppdrag som er særskilt krevende, innebærer at godtgjøringen i slike saker ligger over beløpsgrensen for skattefritak.

Statsforvalteren har registrert om lag 13 000 ordinære saker for mindreårige. Av disse er foreldrene verger i om lag 9 000 saker. I tillegg er det registrert om lag 8000 midlertidige vergeoppdrag for mindreårige. Det er grunn til å tro at et stort antall av disse ikke er aktive vergemål der vergen har løpende vergeoppgaver, og at det derfor ikke betales godtgjøring i disse sakene. Statsforvalterne har de siste årene utbetalt godtgjøring i under 3 000 saker per år med midlertidige verger for mindreårige. Midlertidige verger for mindreårige får i stor grad betalt time for time, og ikke etter fast årlig sats.

Forslaget til en ny forskriftsbestemmelse om at statsforvalteren kan dekke godtgjøringen og utgiftene til vergen, når det etter en konkret vurdering fremstår urimelig at en mindreårig skal dekke godtgjøringen til egen verge, , jf. punkt 3.2 over, vil ha økonomiske konsekvenser for staten. Det er i all hovedsak statsforvalteren som dekker godtgjøringen til verger for mindreårige. Eksempelvis var det i 2020 om lag 170 som dekket kostnadene til vergen selv. Det er vanskelig å anslå i hvor mange saker statsforvalteren vil vurdere at det fremstår særlig urimelig at en mindreårig skal dekke godtgjøringen selv. Hvis det forutsettes at statsforvalteren kommer til at det er særlig urimelig at vedkommende skal dekke kostnadene til verge selv i alle sakene, vil det innebære en merkostnad for staten på om lag 1,24 millioner kroner i året. Hvis statsforvalteren kommer til at staten skal dekke godtgjøringen i hver tredje sak, vil det innebære en merkostnad på om lag 0,41 millioner kroner i året. Merutgiftene dekkes innenfor Justis- og beredskapsdepartementets rammer.

Forslag til lov om endringer i vergemålsloven

I

I lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven) gjøres følgende endringer:

§ 30 første og annet ledd skal lyde:

Vergen har krav på godtgjøring for arbeidet som verge og har rett til å få dekket nødvendige utgifter i forbindelse med vergeoppdraget. Er vergen forelder til, barn av eller ektefelle eller samboer til *personen han eller hun er verge for*, kan det bare gis godtgjøring for arbeidet hvis særlige grunner taler for det. Godtgjøring og utgifter etter første og annet punktum dekkes av den som *har verge*. Har han eller hun en inntekt og formue som er lavere enn de grenser som fastsettes av Kongen i forskrift, skal godtgjøringen og utgiftene likevel dekkes av statsforvalteren.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om satser for godtgjøring og utgiftsdekning etter første ledd og kan også fastsette *at statsforvalteren skal dekke godtgjøringen og utgiftene i andre tilfeller enn nevnt i første ledd* og hva som skal anses som særlige grunner etter første ledd annet punktum.

§ 75 fjerde ledd skal lyde:

Krav om endring av dommen avgjøres ved nytt søksmål. Den som er fratatt den rettslige handleevnen, kan reise søksmål på egen hånd dersom han eller hun har evne til å forstå hva saken gjelder. *Søksmål reises mot staten ved statsforvalteren.*

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Forslag til forskrift om endringer i vergemålsforskriften

I

I forskrift 15. februar 2013 nr. 201 til vergemålsloven (vergemålsforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 16 første og andre ledd skal lyde:

Innenfor rammene av lov, forskrift, vedtak eller instruks inngår statsforvalteren en avtale med vergen om de nærmere forhold knyttet til *vergeoppdraget*.

For *vergeoppdraget* ytes det etter søknad en fast årlig godtgjøring på *kr 5 000* til alminnelige verger og *kr 10 000* til faste verger. *Dersom statsforvalteren kommer til at vergeoppdraget er særskilt krevende, ytes det i stedet og etter søknad en fast årlig godtgjøring på kr 7 500 til alminnelige verger og kr 15 000 til faste verger.*

Tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd.

§ 19 fjerde ledd skal lyde:

Dersom statsforvalteren etter første og annet ledd ikke har plikt til å dekke godtgjørelsen, kan *statsforvalteren likevel* beslutte at hele eller deler av godtgjøringen skal dekkes eller forskutteres *når*:

- a) hensynet til personens betalingsevne tilsier det, eller*
- b) statsforvalteren finner det urimelig at en mindreårig skal dekke godtgjøringen til egen verge.*

Nåværende fjerde ledd siste punktum blir nytt femte ledd.

II

Forskriften gjelder fra den tid departementet bestemmer. Departementet kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.